

The Project Gutenberg eBook of Anttonius Putronius eli Antto Puuronen: Ilveilys viidessä näytelmässä, by Ludvig Holberg

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Anttonius Putronius eli Antto Puuronen: Ilveilys viidessä näytelmässä

Author: Ludvig Holberg

Translator: Pietari Hannikainen

Release date: September 8, 2015 [EBook #49909]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ANTTONIUS PUTRONIUS ELI ANTTO PUURONEN: ILVEILYS VIIDESSÄ NÄYTELMÄSSÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

ANTTONIUS PUTRONIUS eli ANTTO PUURONEN

Ilveilys viidessä näytelmässä

Kirj.

LUDVIG HOLBERG

Suomeksi mukaellut Pietari Hannikainen

Alkuperäinen teos: Erasmus Montanus

Kanava N:ot 1-11, 1846, Viipuri.
J. Cedervallerin ja Pojan tykönä.

Imprimatur: Joh. Thesleff.

HENGET:

Putronius. Sipri Puuronen, isänsä. Elli, äitinsä. Liisa, Putroniuksen morsian. Nikodemus, sen isä. Petronella, sen äiti. Jaakko, Putroniuksen veli. Palovinerrus, Lukkari. Korppeliin, Ryöstövouti. Luutnantti. Kapraali.

Ensimmäinen näytelmä.

Ensimmäinen kohta.

Sipri (yksinän kirja kädessä). Kun ei Kanttori edes ole kylässä! Siin on niin äiän latinaa tässä poikani kirjassa jott'en siitä saa selvää. Oikein itkettää ajatellessani tuota talonpojan poika-raukan päähän tungettua syvää viisautta, etenki meikäläisten. Älykkät miehetki sanovat hänen voivan vaikka millaisen papin kanssa kiistää. O! Saisimmeko edes vaimoni ja minä iloksemme kuulla hänen saarnaavan, ennenkuin kuolemme tänne saloon! kaikki unohtaisimme kopeekat ja vaivat mitä hänestä kulutimme. Sen olen kyllä keksinyt, jottei Kanttori näy olevan milläänkän poikani tulosta. Näyttää kuin hän sitä miltei pelkäisi. Kumma onkin, miksi oppineet niin kadehtivat toisiansa, etteivät toiselleki suatseisi viisautta. Hänki laulaa ja saarnaa kyllä mokomasti kyläläisillemme, puhuen kateudesta, jotta vedet nousevat toiselle kunnella silmiin, vaan tuskin luulen itsekkään samasta virhestä on vapaa. Syytä siihen en ymmärrä. Jos naapurini minua paremmin osaisi kyntää, vihaisinko häntä siksi? Ei! Sipri sitä ei tee. Vaan tuossapa näen Kanttorin.

Toinen kohta.

Sipri ja Kanttori. Palovinerus.

Sipri. Tervetulemastane Kanttori!

Kanttori. Suurikiitosta, Sipri.

Sipri. Niin tulette kuin kutsutut. Tässä odottelen teitä selittämään minulle hitusen latinaa poikani viime kirjutoksesta, jos voisitte.

Kanttori. Kun kysytte! luuletteko minua siinä kehnommaksi poikaane?

Sipri! näätte sen, minä en ole niin tuhma kuin luulette.

Sipri. Sen tiedän, Kanttori! vaan minua arveluutti, jos tajuutte nykyistä latinaa, sillä muuttuneehan se samate'kuin Suomiki, jota näätte nuorena ollessani meiän pitäjäässäki hastettiin toisin kuin nyt: Niin kuin Kanttorit silloin olivat vaan lukkaria, Mamselit ja Ryökkinät olivat neitsyitä. Latinaki sentähen saattaa paljon muuttuneen Turusta lähettyänne. Selittäkäppäs nyt minulle tämä, tehkää se hyvä. Puustavit minäki kyllä tunnen vaan en ymmärrä ainetta.

Kanttori. Poikanne kirjuttaa nyt lukevansa *Logicam, Rhetoricam ja Metaphysicam*.

Sipri. Mitä viisautta! vaan mikäs se Logicam on Suomeksi?

Kanttori. Se on — Saarnastuoli.

Sipri. Hyvä! Tulisi edes hänestä pappi!

Kanttori. No noh! kunpa Kanttoriki ensin.

Sipri. Vaan mitäs se toinen sana olis?

Kanttori. Se on *Rhetorica*, ja Suomeksl — Kirkonmeno. Vaan kolmatta, se on varmaan väärin kirjoitettu tai Franskaa; Latinan minä osaan halki niinkuin kuulet; *Nominativus Asinus, Genetivus Asini, Tativus Asino, Akkusativus Asinus. Aplativus Asinum*. Mutta tästä saatte, Sipri, minä tiedän sen verran kuin sika saksasta.

Sipri. Ja minä en senkään vertaa, Kanttori. Vaan teillä onki hiien hyvä muisti.

Kanttori. Niin Sipri, näin kauvan en luullutkaan köyhään Lukkarin virkaan seisattuvani. No nyt olisin jonaki, jos vaan olisin nainut. Vaan näättesen, minä en suannut ihmisten sanomaan naiseni tähän minulle viran annetun.

Sipri. Vaan Kanttori, tässä näätte nyt on vielä latina viiruja joiden perille en pääse. Mitäs tämä on?

Kanttori. *Die veneris in domum. Ahonii immigravi*. — — Se kulkee hyvin syväitse, Sipri, vaan kuitenkin minä sen ymmärrän. Mutta joku toinen sillä halkasisi päänsä. Se on Suomeksi: elä nosta kurikkaa korkialle, putoaa päähäsi.

Sipri. Onkos siinä niin syvä viisaus? sen kuulin jo isävainajaltani.

Kanttori. Viisaus Sipriseni näätseen, ei ole itse asiassa, sillä niin voisi olla umpi Suomalainenki viisas, vaan se on latinan kielessä. Sikäli kuu osaat sillä selittää omat taikka muiden ajatukset, sikäli olet viisas.

Sipri. O, nyt ymmärrän, Kanttoriseni! Poikani toki jo on kohtu viisas, näättekö, kun pian kolmas osa kirjaa on pelkkää latinaa.

Kanttori. Nonoh! on muitaki niin viisaita. Turussa ollessani, Sipri tieättesen, isälleni en kirjuttanut yhtä sanaa muuta kuin puto puhdasta Latinaa.

Sipri. Vaan isänne, Kanttori, et ymmärtänyt latinasta niin puustavia.

Kanttori. Mitä siihen taas tulee, niin näättesen Sipri, siitä ei ollut haittaa. Isäni ei ymmärtänyt suomalaistakaan kirjoitustani.

Sipri. Miten? Isänne kuitenkin oli selvä kirjottamaan.

Kanttori. Totta; vaan jokaisella näättä sen on oma kirjoitus tapansa. Ja minun oli niin erillainen että harvat sen perille pääsivät.

Sipri. Oh! Niin oppineeksi poikaani en toivosi. Minusta se jo näyttää nytki liialliselle.

Kanttori. Vaan millon häntä kotiin toivotte?

Sipri. Tän'iltana eli huomenaamuna. Odotelkaa Kanttori! käsken Ellin tuomaan meille tähän tuopin olutta.

Kanttori. Minulle, ystäväni, on mieluisempi viinaryyppy; sillä nyt vielä on aikanen oluen juonnaksi.

Kolmas kohtaus.

Kanttori (yksinän). Suoraan sanoen minä en ole milläinkään Antto Puurosen tulosta: ei jotta minua pelottaisi hänen oppinsa; sillä minä jo olin vanha Tutenti, kun hän vasta kävi koulua, ja luvalla puhuin, sai selkäänsä. Silloin läksi koulusta toisellaisia miehiä kuin nyt. Kerallani yhtäaikaa läksivät Jaakko Laiskontus, Jussi Totilander, Aatam Koiren, Juonas Tappeliin, Matti Korvapuustius ja Paavo Rumlenius jota haukuimme vielä Paavo Humleniukseksi: Kaikki partasuita miehiä joilla oli oppia otsassa toiselleni antaa. Minä en päässyt kun Lukkariksi, mutta tydyn siihenki, kun se minun vaan elättää. Olenki paljon parantanut virkaani tulosten suhteen, etteivät jälkeiseni minua kuoltuani tarvitse panetella. Moni luulee Lukkarin ei voivan mitään vaikuttaa; vaan se ei ole niin. Lukkarin virassa on kylläksi miettimistä, ennenkun se miehensä elättää. Mutta siihen tarvitaanki oppia. Latinankielettä, vissisti, ei pääsisi eisnenään, se auttaa kaikissa toimituksissa. Minä en antasi Latinatani sadasta ruplasta, tuskin kahdestakaan.

Neljäs kohtaus.

Elli. Kanttori.

Elli. Jos suatsette, Herra Kanttori!

Kanttori. Suurkiitosta, emäntäseni. Muutoin minä en maista viinaa kun vaan milloin vatsani on kipiä; mutta tavallisesti minulla on aina vatsatauti.

Elli. Tieättekö Kanttori! poikani tulee tänään eli huomena kotiin. Siinäpähän saatte miehen puhutellaksenne; sillä pojalla vaan on kieli irti suussa, kuin olen kuullut.

Kanttori. Luultavasti hän jo melkkaa Latinaaki.

Elli. Sekö se sitte on ankarin kieli?

Kanttori. Kielet, mammaseni, ovat niin yhtäläiset kuin vastasyntyneet porsaas, vaan se on siksi, kun Latinaa eivät ymmärrä muut kuin me oppineet. Antakatte minulle viinan päälle jotain haukata.

Elli. Tuoss'on muru leipää ja juustoa jos suatsette.

Kanttori. Suurkiitosta Mammaseni! Tieättekös mitä leipä on Latinaksi.

Elli. En maar tieäkkään.

Kanttori (syö ja haastaa) Se on *Panis, kenettivus pani, taattivus pano, vokativus panus, aplativus panipus*.

Sipri. Hitto! sillä kielelläpäs on pituutta. Mikäs leipä kyörä on?

Kanttori. Panis kyöris, ja hieno leipä panis hiinis.

Sipri. Se kuuluu kuin Suomi.

Kanttori. Se on tosi, Latinassa on monta Suomen kielestä lähtenyttä sanaa. Ja me oppineet, näätte, lisäämme siihen vuosivuodelta aina uusia. Turussa ollessani tehtiin kokonainen kramatikka.

Sipri. Mikäs se karamatikka on?

Kanttori. Se on sellainen kirja jossa on tulipunaset kannet, ja teklinerataan niin kuin aala.

Elli. Voi! kuin ihmeen pitänee kaikki tuo tarttua ihmisen päähän, kun minua pyörryttää jo sitä kuullessa.

Sipri. Siksi oppineet tahtovat ollaki vähän houhkahtavat.

Elli. Mitä lörpötöstä! luuletko poikamme Antonki sitte houhkaksi?

Sipri. Minulle näyttää niin, Mammaseeni. Onhan se vähän hullusti kun hän minulle kirjuttaa latinaisia kirjoja.

Kanttori. Sen sanoo Sipri oikein; sillä näyttää se vähän hullulta. Se olisi kuin tahtoisin minä ryöstövoudille haastaa greikkaa, näyttääkseni sitäki kieltä osaavani.

Sipri. Ymmärrättekös Reikkaaki Kanttori?

Kanttori. Kymmenen vuotta sitte voin seisoen yhdellä jalallani lukea koko isämeiän greikaksi. Vielä nytki muistan että viimeinen sana oli Amen.

Sipri. Ah Kanttori, siitä tulee jotain kun poikani joutuu kotiin ja saamme te molemmat yhteen.

Kanttori. Minussa löytää hän vastineensa, tahtokoon kiistää kerallani eli laulaa. Minä lauloin kilpaa 10 Lukkarin keralla ja voitin jokaisen. Viime vuonna kun vouti kävi täällä laulatti hän minua ja maksoi 2 ruplaa kun lauloin hänelle: Ut, re, mi, fa, sol. Hän vannoi ei Helsingin Theaterilakan kuulles parempaa laulua. Annatte minulle vielä ryyppyn, Sipri! niin laulan teilleki saman.

Sipri. Hyvin! kaas ryyppy viinaa, Elli!

Kanttori. Kaikille minä en laulakkaan. Vaan te olette ystäväni, Sipri, joille sen teen ilolla, (alkaa laulaa verkalleen) ut, re, mi, fa, sol, la fi ut, nyt takasin, ut, fi, la sol fa re sol ut mii.

Sipri. Hus! sepäs viimeinen meni hienosti. Meiän pienet porsaas eivät saa kimakammasti.

Kanttori. Nyt kerkiämpään, ut, re mi fa fa re. — Ei se meni väärin — Ut re mi, fa re fi, ut. — Ei nyt se jo menee hullusti. Se on vaiis niin kerkiään laulaa. Vaan tuossa näen tulee Nikodemus.

Viides kohtaus.

Nikodemus. Petronella. Liisa. Kanttori. Sipri. Elli.

Nikodemus. Hyvä huomenta lanko! Tieättekö mitä pojastanne?

Sipri. Hän tuke tänään eli huomena.

Liisa. Mitä! onko se mahdollista? uneni käy nyt toteen.

Nikodemus. Mikä unesi, lapseni?

Liisa. Yöllä olin makaavinani hänen vieressään...

Petronella. Se on merkillinen uni, jotain se ennustaa.

Nikodemus. Totta. Vaan tytöt kun päivällä vähemmin ajattelisit miehistä, niin vähemmin niistä yöllä näkisit untaki. Ennen näit sinäki unta minusta, Nella?

Petronella. Näin maar niinki; vaan nyt jo en ole vuosissa nähnyt.

Liisa. Vaan ihan toellako Antton huomenna tulee kotiin?

Nikodemus. No noh tyttäreni! näyttäsit vähemmin rakkauttasi.

Liisa. Vaan ihan vissistikö hän tulee huomena?

Nikodemus. Niin niin, johan sen kuulit.

Liisa. Ah isäseni! onkos tästä kuin pitkä aika huomiseen?

Nikodemus. Mikä hurja! nuo rakastunet ovat kuin mielettömiä.

Liisa. Isä! minä luen joka hetken.

Nikodemus. Kysyisit kuin pitkä hetkiki on. Ei tyttöni! heitä nyt pois sellainen puhe, kuuntele vanhempiasi. Kuuleppas Sipri, onkohan se sovelias laskea noita nuoria yhteen ennen kun hän pääsee leipään.

Sipri. Kuin tahdotte. Kyllä voisin heidät elättää, vaan parempi taitasi olla jos hän ensin pääsisi leipään.

Nikodemus. Minulle näyttää heidän yhdistäminen sitä ennen ihan sopimattomalle. (Liisa itkee) Noh! hyi etkö yhtään häpiä! sopiiko tyttölapsen niin tehdä?

Liisa (itkien). Pääsekös hän sitte kohta leipään?

Sipri. Epäilemättä kohta. Hän joka on niin oppinut jotta voipi lukea mitä kirjaa tahansa. Äsken sain häneltä latinaisen kirjan.

Elli. Ja Kanttori tietää, se maar kävi laatuun.

Liisa. Oliko se niin hyvästi kirjoitettu.

Kanttori. Hänen ijälleen se vältti, mamseli! vaan siihen tarvitaan vielä paljon lisää; nuorempana minäki olin olevinani oppinut, mutta —

Sipri. Te oppineet harvoin toistanne kiitätte.

Kanttori. Joutavia! minäkö kadehtisin häntä? Hän vielä oli syntymättä, kuu jo olin kolmesti seissut rangaistukset koulussa, ja hän oli neljännessä luokassa kun minä jo olin kaheksan vuotta ollut lukkarina.

Sipri. Toisella saattaa olla parempi pää, ja toinen voipi vuodessa oppia sen minkä toinen kymmenessä.

Kanttori. Mitä siihen taas tulee Sipri, minun pääni kestää siinä missä jonku toisenki.

Nikodemus. Jokainen voi olla siassansa hyvä. Lapset, läkkäämme päsi kotiin. Hyvästi Sipri! minä vaan tahdoin pistäidä sinua katsomassa.

Liisa. Ah, lähättäkää minulle sana kun hän tulee.

Kuudes kohtaus.

Sipri. Elli. Kanttori. Jaakko.

Jaakko. Isä! Tieättekö mitä? Antto on kotona.

Sipri. Mitä hittoja! millaiselle hän näyttää?

Jaakko. Ah! julman oppineelle. Kyytimiehensä vannoi hänen kaiken tietä ei muuta tehneen kun saarnanneen Reikkaa, Latinaa, Kaldeiskaa, Samaritiska, Papijoniska, Arapiskaa, ja joitain hiton kieltä, niin kiivaasti, että kolmisten ole puonnut rattaista maahan, ja miltei taittanut niskansa.

Sipri. Ah! menkäämme hänelle vastaan. Kanttori tulkaa keralla. Hän varmaan on oppinut niin paljon latinaa että on unohtanut Suomen kielen; te voisitte siis olla tulkkina.

Kanttori. Ei Sipriseni, siihen minulla ei ole aikaa aikaa.

Toinen Näytelmä.

Ensimmäinen kohtaus.

Putronius (matkavaatteissaan). Vasta päivän olen ollut Helsingistä pois ja nyt jo ikävöin sinne takasin. Kirjoitta varmaan tänne kuolisin ikävään. *Studia res secundas ornant, adversis solatium praebent.* Minulta ikään kuin jotain puuttuisi, kun kolmeen päivään en ole saanut kiistaa. Lieneekkö koko pitäjässä niin oppinutta, jonka kanssa voisin taistella. Nuo vanhempani raukat sekä veljeni ovat niin

tuhmat ja yksikertaset että heille tuskin voinen puhetta vaihtaa. He onnettomat tokko lie kuulleet mainittavankaan *de Homero, Cicerone, Horatio, Virgilio, Xenofonte, Aristotele, Platone, Dionysio, Herodoto, Tacito, Catone, Prolomeo, Plutarko*, jotka kaikki olen lukenut kannesta kanteen halki. Oh! se on ikuinen häpiä minun täytyä tulla heiän luoksensa. Vaan nuopa ankarat kirjani ovat opettaneet minun kärsimäänki sen. *Misere et hesitanter obsqve methode*, sanoo *Cicero*. O! ettei yksikään näistä ankarista miehistä elä, varmaan he kaikki tulisivat paraiksi ystävikseni. Kas sellainen kansakäyminen minulle sopisi. Vaan *Propositum factura mori, vel vincere dextra* niin kuin *Herodotus* lauloi ja *Securi adversus homines, securi adversus deos, rem difficillimam assecuri* sanoi *Tacitus*, minunki siis täytyy olla kuin voin ei kuin tahon. Ei! nyt otan kirjani, (vetää suuren summattoman kirjan taskustansa ja istuiksen lukemaan piippu hampaissa).

Toinen kohtaus.

Putronius ja Jaakko.

Jaakko (Suudellen veljensä kättä). Terve tulemasta kotiin veikkoni!

Putronius. Jaakko! minulle on iloinen sinua tavata. Vaan veikkouden sen saat sinä ajoissa jättää pois. Ennen se oli kyllä hyvä, mutta nyt arvaat itsekki, se ei enää ole sovelias.

Jaakko. Miten? etkös sie ole veljeni.

Putronius. Että syntymältä niin olen, sitä en kielläkkään, lurjus! vaan tietäsit myös sen, että sinä olet talonpojan töllö ja minä vihitty vilosohvian magisteri. Vaan kuule, Jaakko! mitä rakas morsiameni, ja appeni nyt jaksaaavat?

Jaakko. He ovat terveenä. Äsken olivat täällä ja kysyivät millon veikko tulisi kotiin.

Putronius. Taas veikko! Minä en sano ylpeydestä, Jaakko! vaan se on ihan sopimaton sinun minua niin kutsua.

Jaakko. Mitenkäs teitä kutsun veikko?

Putronius. Kutsu minua herra Putroniukseksi, jolla nimellä minua tunnetaan Helsingissä.

Jaakko. Jos sen vaan muistasin. Sanoitteko työ, Herra Putrojussiksi?

Putronius. Etkö kuule? minä sanoin herra Putronius.

Jaakko. Herra Putronius, ahaa!

Putronius. Kas se oli oikein: Putronius on latinaksi yhtä kun Puuronen suomeksi.

Jaakko. Voisinhan minäki sitte olla Jaakko Putronius.

Putronius. Kun ensin käyt halki ne koulut jotka minäki, ja seisot kaikki *eksaminat*, voit ottaakki latinaisen nimen. Vaan nyt olet talonpoika, ja siksi vältät Jaakko Puurosenaki. Mutta Jaakko, — ikävöikö rakastettuni minua?

Jaakko. Hään? onpa itkenytki niin kauvan sinun viipyessäsi.

Putronius. Annappas olla se sinuttaminenki, tölvänä!

Jaakko. Herran morsian on itkenytki, tahoin sinulle sanoa,

Putronius. Nyt olen täällä, Jaakko, ja sen juuri hänen tähdensä. Vaan pitkäseksi tänne en jääkkään. Niin kohta kun hääät olen pitänyt lähen Helsinkiin. Mutta tiedätkö jos Nikodemus antaa paljonki tavaraa morsiamelleni?

Jaakko. Sen luulen, liiaksiki jos kuulisi herran saarnaavan kirkossa.

Putronius. Siitä ei tule mitään, niin halvaksi en aivo antauta, täällä maaseurakunnassa ruveta saarnaamaan; minä vaan rakastan kistää ja taistella.

Jaakko. Saarnamisen minä luulin tärkeämmäksi.

Putronius. Tiedätkö mikä kiistäminen onkaan?

Jaakko. Tiedän maar niinki. Piikoen keralla kiistan jokapäivä, vaan siitä en hyödy mitään.

Putronius. Se on sellaista kiistämistäki.

Jaakko. Mitäpä herra sitte kiistäsi?

Putronius. Minä kiistan vaan tärkeitä ja oppineita asioita, niin kuin esim: Jos Aatam ja Eeva haastoivat Latinaa eli Greikkaa, Jos Kristuksen risti oli hongasta eli kuusesta, jos Juudas hirtti itsensä haapaan eli tammeen, jos Ruomalaiset kirjottivat kotkan eli hanhen sulalla, jos Greikkalaiset lukivat eli lauloivat Homeiroa, jos maa on ymmyrjäinen eli suikula ja jos kuussa, auringossa, tähdissä on ihmisiä eli enkeliä ja sellaisia; ja mitä kieltä siellä haastetaan.

Jaakko. Ei, niistä minä en kiistä, sillä ne eivät koske minuun; kun palkolliset vaan saan työhön niin minusta nähen vaikka sanoisivat että maa on kaheksan kulmanen.

Putronius. *O Animal brutum!* Vaan Jaakko, tietääkö morsiameni tulleeni kotiin?

Jaakko. Ei maar se sitä tiedä.

Putronius. Juoksisit nyt sen heille ilmoittamaan, Jaakko!

Jaakko. Vaan sanonko minä sen Liisalle ensin?

Putronius. Liisalle! ken se on?

Jaakko. Veikko, sehän se on sinun morsiamesi?

Putronius. Nyt lurjus, joko unoutit kaikki mitä sinulle taanon opetin.

Jaakko. Hauku minua vaikka miksi, veljesi minä olen kuitenkin.

Putronius. Jos et tukkea suutasi, *profecto* paiskaan tuon kirjan otsaasi.

Jaakko. Piplinkö sinä niin viskaisit ihmisten päälle!

Putronius. Onko se Pipli, lurjus?

Jaakko. Minä en tuntisi Pipliä. Näenhän minä jottei se ole evankeljumi, eikä rukous eli muu virsikirja. Vaan olkoon se jos katkesmus niin se on synti sitä viskata toisen päälle.

Putronius. Vait, lurjus!

Jaakko. Sellaisen lurjuksen minun kuitenkin täytyy työlläni ansaita mitä sinä menetät.

Putronius. Kyllä sinun opetan vielä onneton!

(Lähetää kirjan Jaakon silmille.)

Jaakko. Voi! voi! voi!

Kolmas kohtaus.

Sipri. Elli. Putronius. Jaakko.

Sipri. Mikä meteli täällä on?

Jaakko. Antto veljeni lyöp minua.

Elli. Mitä se on? Ei suinkaan hän sinua syyttä lyö.

Putronius. Ei äiti, toella hän pitää sellaista suuta minulle kuin olisin hänen vertaisensa.

Elli. Mitä tunnoton! Etkö paremmin osaa kunnioittaa sellaista oppinutta. Etkö tiedä, hän on koko pereen kunnia. Hyvä herra poikani, elkkää suuttuko tuollaiseen tölvänään.

Putronius. Tärkeimmiiä asioita mietteissäni tuo *importunissimus ja audacissimus Juvenis* minua hämmentää. Se ei ole lapsen leikkiä noita *Transcendentilibussia* koskea.

Sipri. Elkkää pahastuko, herra poikani, se ei pidä enää koskaan tapahtuman. Minua pelottaa te olettaki liian pikaiset. Oppineet eivät suvatsekaan monta kolausta. Kun kanttoriki kerran suuttu, hän oli vihoissaan kolme päivää.

Putronius; Onko hääänki oppinut?

Sipri. Se maar on: minun muistain ei pitäjässä ole sellaista laulajaa ollut.

Putronius. Voipi hän siksi olla oppimaton.

Elli. Ei poikani! Kuinka niin, koska hän saarnnaki niin ankarasti meillä käydessään.

Putronius. Se ei merkitse mitään, äitiseni. Sellaiset saarnaajat lukevat ulkoa päin oppineitten kirjoja, joita eivät itsekkään ymmärrä, äitiseni; Mutta pankaa heitä kiistämään minun tavallani, niin näätte heiän opit. Minä voin latinaksi kiistää mitä asiata tahansa, Sanoisko ken: tuo pöytä on kissa, niin senki puollustaisin; tai sanoisi, tuo kynttelijalka on hevonen, niin senki todistaisin. Niin olen monen monituisesti tehnyt. Kuulkaapas isäseni, uskoisittako sitä, ken vahvasti juo tulee autuaksi?

Sipri. Paremmiin uskon sen tulevan onnettomaksi. Sehän se vie mielen sekä tavaran.

Putronius. Minä päätän hänen autuaksi. *Qvicunqve bene bibit, bene dormit.* Ei, vaan te ette ymmärrä latinaa, se on suomeksi, joka hyvästi juo, se hyvästi makaa, eikö se ole tosi?

Sipri. Totta kyllä, kun vähän olen päissään niin makaan kuin kesäinen jänis.

Putronius. Joka hyvästi makaa, ei tee syntiä, onko: seki tosi?

Sipri. Vissisti, maatessa ei tehdä syntiä.

Putronius. Joka ei tee syntiä tulee autuaksi.

Sipri. Se on vissi.

Putronius. *Ergo*, joka hyvästi juo tulee: autuaksi.

Elli. Ah! siihen maar kysytään päätä, tulla oppineeksi. Miten kumman pääverkko tuota kaikkea sietäneen! Jaakko, tästedes saat pelveloia veljeäsi, ja kavata häntä suututtaa.

Putronius. Minä en suatsesi hänen itsiäni sinuttelemaan. Mille se kuuluu semmoisen talonpojan töllön oppinutta miestä sinuksi kutsua; hän hyvin voisi minua herraksi sanoa.

Sipri. Jaakko! tästedes kutsu veljeäsi herraksi.

Putronius. Nyt tahdon mennä morsiantani katsomaan. Sillaikaa saisitte kutsua kanttorin tänne, tutkiakseni mihin hän kelpaisi.

Elli. Vaan pelkään nyt rupeaa satamaan; Jaakko voi kantaa nuttua perästäsi.

Putronius. Jaakko!

Jaakko. Kuulen Herra?

Putronius. Tule kantamaan nuttuani, minä menen kylään.

(Menevät ja Jaakko kantaa nuttua perästä).

Neljäs kohtaus.

Sipri ja Elli.

Sipri. Emmekö voi iloita tuosta pojastamme?

Elli. Toella. Ei kopeekkaa hänestä ole turhaan mennyt.

Sipri. Nyt saamme kuulla, mitä Kanttori taitaa. Minua vaan peloittaa, hän ei tule, kun tietää Anton tulleeaksi. Mitähän, emmekö kutsune ryöstövouvinki? hän kiittelee aina meiän olutta.

Elli. Kuin suatset. Vaan Sipri, jos panisimme Jaakonki kouluun?

Sipri. Ei eukkoseni! välttää yhdelläki. Tarvitsemmahan toisen kotonaki. Jaakko on uuras raataja, hän tarvitaan tilalla. Katso, tuossa hän tuleeikki!

Viides kohtaus.

Jaakko. Sipri. Elli.

Jaakko. Ha, ha, ha, ha, ha! Tuo veljeni voi olla oppinut, vaan ompa hän suuri äimäki.

Elli. Sinä kelvoton! sanotko nyt veljeäsi äimäksi?

Jaakko. Miksikäs häntä kutsuisin, äitiseni! Kun sataa niinkuin astiasta kaataisi, ja hän kannattaa minulla nuttuansa.

Sipri. Etkö voinut hänelle sanoa: Herra! nyt sataa, suatsette ottaa nutun päällenne?

Jaakko. Minusta on se vähän outo, isäseni! sellaiselle, jota vanhempansa niin paljon ovat koulututtaneet viisauteen ja käytökseen, rankkasateella muistuttaa: herra, nyt sataa, ottakaa nuttunne! Tiesihän sen itseksi, koska sade varmaan kasteli hänen paitaa myöten.

Sipri. No kannoitko sinä nuttua koko matkan?

Jaakko. En maar sitä tehnytkään. Nutun panin päälleni, ja siksi ovatki vaatteeni kuivat. Minä tajusin sen kouluttamattaki, ja latinatta.

Sipri. Veljesi oli ajatuksissaan, oppineitten tavalla.

Jaakko. Ha, ha! Hus, sellaista oppia!

Sipri. Jaakko, lurjus! Onko se niin naurettava jos veljesi toisinaan käy ajatuksissaan, kun hän muissa asioissa näyttää viisautta ja oppinsa hedelmiä?

Jaakko. Oppinsa hedelmiä? Saatte kuulla enemmän matkastamme. Tultuamme Nikodemuksen pihalle läksi hän suorasteen menemään sille puolelle jolla kahlekoira oli, joka minutta olisi musertanut hänen oppineet säärensä. Sillä koirat purressaan eivät välitä jos ne ovat latinaiset eli greikalaiset jalat. Edelleen meni siitä Antto läävän ovelle, jota avaten hän sanoi: hei! onko Nikodemus kotona? mutta lehmät seisoivat häneen takapuolin, eivätkä osanneet vastata mitään; vaan luulen jos joku heistä olisi vastannut, niin se olisi sanonut: sinuapas on aika hölmö!

Elli. Ah, Sipri! sallit sinä tuollaista puhetta Antosta?

Sipri. Jaakko, heitäppäs pois sellainen ilka.

Jaakko. Voisitte kiittää minua siitä kun saatoin hänen oikialle tielle. Minutta hän nytki vielä seisoi läävän ovella, suuren oppinsa tähden.

Sipri. Kyllä sinulle näytän, irvihammas!

(Jaakko juoksee tiehensä ja Sipri perästä.)

Elli. Mikä konna! Vaan nyt laitan lukkaria ja ryöstövoutia kutsumaan, ennenkun poikani tulee.

Kolmas Näytelmä.

Ensimmäinen kohta.

Sipri. Elli. Putronius.

Elli. Poikani viipty kauvan. Soisin hänen tulevan ennenkun vouti menee pois; hän halajaa häntä puhutella. Vaan tuossapa hän jo tuleekki, terve tulemastanne, potkani. Nikodemus varmaan oli hyvillä mielin tavata sinun terveenä?

Putronius. Minä en tavannut Nikodemusta enkä tytärtänsä.

Elli. Kuin, mikä siinä oli esteenä?

Putronius. Ikään kun olin ovea aukasemassa, tuli vastaani eräs matkaaja herra, tuttujani Helsingistä, jonka keralla sain puhelemaan oppineita asioita, joissa kiivastuimme niin, että unoutin koko kyläkäyntini. Suoraan sanoen hän oli olevinaan oppinut, mutta on siitä kaukana. Sillä näätte, hän sanoa pölläytti minulle *lectissimus et doctissimus*, joka on...

Elli. Mikä hölmö! vaan etkö ollenkaan tavannut Nikodemusta? Hän varmaan pahastuu kun tietää niin tehneesi.

Putronius. Sitä en voi auttaa. Liisa on kyllä minulle rakas vaan *Metaphysica ja Logica* ovat minulle rakkaammat.

Elli. Ah, poikani! mitä kuulen? Sinulla on niin monta morsianta. Siitä voit tulla syyhyn, kun Rovasti saa tiedon.

Putronius. Te ette ymmärrä, äiti! Eiväthän ne ole tyttöjä, mutta, kaksi tiedettä joita niin kutsutaan.

Elli. Se on toista. Vaan tuossa tulee ryöstövouti, kohtele häntä hyvästi.

Toinen kohtaus.

Sipri. Elli. Putronius. Korppeliin.

Korppeliin. Servitöör, Monsiöör! Terve tulemastanne!

Putronius. Suurkiitosta, herra Komsarjus!

Korppeliin. Se on meille iloinen saada kyläämme niin oppineita miehiä. Siinä on vaan päätä kysytty, ennenkun semmoiseksi on tultu. Toivotan teille onnea pojastanne, Sipri! Vanhoilla päivillänne olette saaneet sellaisen ilon.

Sipri. Se on tosi kyllä.

Korppeliin. Vaan kuulkkappas, Antto herra, suatsetteko minun teiltä vähän kysyä?

Putronius. Nimeni on Putronius.

Korppeliin. Herra Putronius, suokaa anteeksi. Muinon vouvin hevoispoikana ollessani kävin Helsingissäki, ja silloin sielä oli ihmisiä jotka sanoivat maan olevan ymmyrjäisen, ja näyttivät minulle sellaista puupalloa jota sanoivat maapallon kuvaksi. Vieläkö sielä on nytki niitä jotka luulevat maan ymmyrjäiseksi? Täällä sitä ei kukaan uskoisi; kuinka voisi se olla ymmyrjäinen, kun se näyttää ihan littiälle?

Putronius. Se on siksi, kun maa on niin suuri, ettei sen ymmyrjäisyyttä voida keksiä.

Korppeliin. Se on tosi, maa on kyllä suuri, se on pian toinen puoli maailmasta. Vaan kuulkkappas herra! Montako tähteä menisi yhteen kuuhun?

Putronius. Kuuhun? Kuu on tähden rinnalla kuin Likolampi tuon Ladogan meren vieressä.

Korppeliin. Ha, ha, ha! Nuo oppineet eivät ole oikeat päästä. Olen kuullut niitäki jotka sanovat maan pyörivän ja auringon seisovan; ettehän sitäki uskone?

Putronius. Sitä ei enää kukaan ymmärtäväinen epäile.

Korppeliin. Hahaha! Jos maa juoksisi, niin voisimmehan toisinaan pudota nurinniskojamme sen mänössä?

Putronius. Kulettehan te veneellä menemättä nurinniskojanne.

Korppeliin. Vaan pyörivänhän te sanotte maan. Jos vene niin pyörisi niin ihmiset puuskahtaisivat veteen.

Putronius. Ei, kuulkaa nyt, kun selitän sen paremmin.

Korppeliin. En tahdo mitään kuulla. Hulluhan olisin sellaista uskomaan! Kun maa pyörisi, niin hitoillean me putoisimme nurinniskojamme, jottei näkyisi eikä kuuluisi. Vaan miksikäs kuu ei lämmitä niinkuin aurinko, vaikka ovat yhden kokoiset?

Putronius. Siksi kun kuu on pimiä kappale niinkuin maakin, ja saa valonsa auringolta.

Korppeliin. Hahaha! puhelkaamme muista aineista. Se tekee toisen hulluksi!

Kolmas kohtaus.

Sipri. Elli. Putronius. Korppeliin. Palovinerus.

Sipri. Terve tultuanne Kanttori! Missä on hyvä, siihen toisia tulee.

Kanttori. Tervetulemastanne, Herra Antton! Kuin Helsingissä nyt eletään? Pääsikö siellä monta tänä vuonna?

Putronius. Niin kuin tavallisesti.

Kanttori. Ken nyt on *Imprimatur*?

Putronius. Mitä se tahtoo sanoa?

Kanttori. Minä kysyn, ken nyt on *imprimaturina* kirjoille ja lauluille joita präntätään?

Putronius. Onko se olevinaan latinaa?

Kanttori. Minun aikanani se oli puhtainta latinaa.

Putronius. Niin se lienee nytki, vaan ei siinä merkityksessä kuin te sitä tahdotte.

Kanttori. Sekö? se on juuri siinä, herraseni!

Putronius. Onko se *Nomen* vain *Verbum*?

Kanttori. Ompa se *Nomen*.

Korppeliin. Se on oikein, Kanttori! vastatkaa hyvästi.

Putronius. *Cujus declinationis* siis on *imprimatur*?

Kanttori. *Indikativus, imperativus, vokativus, pronomeni, adjectivum, intervention.*

Korppeliin. Se lasettelee kun vettä; kas niin; Kanttori, pitäkää puolenne.

Putronius. Vaan hän ei vastaa minun kysymyksiini. Mitenkä *imprimatur* on *genetivuksessa*?

Kanttori. *Nominativus asinus, genetivus asina, taativus asino, vokativus asinibus.*

Korppeliin. Niin niin herraseni; on niitä oppineita muuallaki ei vaan Helsingissä.

Kanttori. Hoo! minun aikanani läksi kouluista toisellaisia miehiä kuin nyt; *pirum nostrum parium, cum collere duri darium.*

Korppeliin. Kas niin, nytpä se kävi laatuun, vastatkappas siihen.

Putronius. Siihen minä en voi vastata, sillä se on mitätöntä.
Puhukaamme suomea, niin kuullaan miehen oppi.

(Elli itkee.)

Korppeliin. Mitä emäntä itkee?

Elli. Minua niin pahoittaa kun poikani ei jaksa pitää puoliansa latinassa.

Korppeliin. Onko se ihme, sillä siitä vanhempihan Kanttori onkin.
Kuulkaamme nyt kun puhuvat suomeksi.

Kanttori. Minä olen valmis molempiin. Kyselkäämme nyt toisiltamme, esimerkiksi: Ken kiljui niin kovasti, että kuului ympäri maailman?

Putronius. Minun tieteni ei kenkään kilju kovemmin kuin Aasit ja maapitäjään lukkarit.

Kanttori. Eipähän! Kuullaanko ne ympäri maailman? Se oli aasi Noan arkissa, jossa silloin oli koko maailma.

Korppeliin. Hahaha! Niin totta se onkin. Meiän Kanttorilla vaan on älyä päässä.

Kanttori. Kukapas tappoi neljännen osan ihmisiä?

Putronius. Sellaisiin kysymyksiin minä en tahdo vastata.

Kanttori. Se oli Kain, joka tappoi veljensä Aabelin.

Putronius. Todistakaa ettei silloin ollut usiampia kun 4 ihmistä maailmassa.

Kanttori. Todistakaappas te niitä olleen enemmän.

Putronius. Sitä ei ole tarvis; sillä *affirmanti incumbit probatio.*

Kanttori. Todella! *Nominativus mensa, Kenetivus mensae, vakativus mensa*; ymmärsittekösen?

Putronius. Hulluhan olen sellaisen keralla ruveta kiistämään, joka ei osaa ei Latinaa ei Suomea,

tieätkö edes mitä *Logika* on?

Kanttori. *Imperativus, Indikativus, vakativus.*

Putronius. Mitä lurjus? pidätkö minua hulluna? kyllä minä sinun opetan (ottaa Kanttoria tukasta, ja rupeavat tappelemaan.)

Kanttori. Voi, voi, voi!

(Menevät kaikki ulos pait Ryöstövoutia.)

Neljäs kohtaous.

Nikodemus ja Korppeliin.

Nikodemus. Terve teille, herra Komsarjus! Näittekö tulevata vävyäni? Minä tulin häntä tapaamaan.

Korppeliin. Hän tulee heti. Vahinko, kun etten hituista ennen tulleet, olisitte kuulleet hänen Kanttorin keralla taistelevan.

Nikodemus. Miten se kävi?

Korppeliin. Tuo Kanttori häjy on pahempi kuin luulin. Ei sanaa hän ole latinastansa ja hepreastansa vielä unohtanut.

Nikodemus. Se on tosi; sillä hän ei niitä koskaan ole osannutkaan.

Korppeliin. Elkääppäs sanoko, Nikodemus; sillä miehellä on kieli kuin partaveitsi. Hän haastaa latinaaki kuin hyvä hevoinen.

Nikodemus. Sitä en olisi uskonut. Vaan mitä sanotte vävyistäni?

Korppeliin. Hän on kauhean oppinut; vaan hänellä on niin kummallisia luuloja uskonasioissa, jotta ne peloittaa.

Nikodemus. Mitä luuloja hänellä sitte on?

Korppeliin. Ah! sitä on kauhistus! Hivukset nousevat pystyyn niitä ajatellessa. Kaikkia mitä kuulin en voi muistaakkaan. Sen vaan tiedän, hän sanoi maan olevan ymmyrjäisen. Mitä sanotte siitä, Nikodemus? Niin kauhiasti tallata uskon oppia! Pakana ei pahemmin voisi puhua.

Nikodemus. Hän lie sen sanonut vaan ilalla.

Korppeliin. Se olisi kovin karkia ilaksiki. Vaan tuossapa hän tuleeeki.

Viides kohtaous.

Putronius. Nikodemus. Korppeliin.

Putronius. Terve tulemastanne, appiseni! Kuinka voitte?

Nikodemus. Minun ijälläni on voimisen kanssa niin ja näin.

Putronius. Te kuitenti olette aina niin iloinen.

Nikodemus. Niin teille näyttää?

Putronius. Mitenkä Neitsyt Liisa jaksaa?

Nikodemus. Hyvästi vaan!

Putronius. Vaan mikä teillä on? appeni, te minusta vastaillette niin kylmästi.

Nikodemus. Sen olette ansainneetki.

Putronius. Kuin? Mitä nyt olen rikkonut.

Nikodemus. Kuulutta olevan väärässä uskossa. Hurjaksihan teitä kaikki ihmiset luulisi; sillä kuka ymmärtäväinen voisi väittää, että maa on ymmyrjäinen.

Putronius. Varmasti se ymmyrjäinen on; sillä totuudesta ei päästä mihinkään.

Nikodemus. Se on Hiis eikä totuus. Koko kylässä ei ole ainoata henkeä joka sitä uskoisi. Kysykää tuolta Ryöstövouvilta, joka on kyllä viisas, jos ei hän ole minun luulostani.

Korppeliin. Minusta se on yhenlainen olipa hän ymmyrjäinen eli suikula; vaan pitäähän minun uskoa omia silmiäni, jotka näyttävät, että se on littiä kuin pannu kakkara.

Putronius. Minulleki se tekee saman, mitä vouti eli muut kyläläiset luulevat. Sen minä vaan tiedän, maa on ymmyrjäinen.

Nikodemus. Se on hitoilla eikä ymmyrjäinen. Luulen te olette ihan hurja. Eikö teillä ole silmät niin kuin muillaki päässä.

Putronius. Onhan se jo tuttu, appiseni! että meidän allamme asuu ihmisiä, joiden jalat ovat meihin kohti.

Korppeliin. Ha, ha, ha! Hi, hi, hi! Ha, ha, ha!

Nikodemus. Todella se naurattava onkin. Hän on vähän houkka mielinen. Koetelkaappas käydä laessa, pää alaspäin, miten se menestyy.

Putronius. Se on toinen asia, appiseni! sillä — —

Nikodemus. Enkä tahdo olla enää appennekaan. Tyttäreni on minulle rakkaampi, kuin että antaisin hänen sellaiselle.

Putronius. Se on tosi, minä rakastan tytärtänne kuin omaa henkeäni; vaan että hänen tähtensä hyljätä vilosohviani ja sen kanssa koko järkeni, on enempi kuin voitte vaatia.

Nikodemus. Ha, ha, ha! teillä, kuulen on mielessänne toinenki rakkaus. Pitäkää vaan Lovisanne eli Sohviaanne. Tyttäreni ei teille olekkaan kovin tarjona.

Putronius. Te etten ymmärrä minua. Vilosohvia ei ole muu kuin tiede, joka on avannut silmäni ja valaissut ymmärrykseni.

Nikodemus. Se on paremmin sovaissut silmiänne sekä ymmärrystänne tässä asiassa. Voitteko sitä vielä väittää?

Putronius. Sihen ei todistuksiakaan tarvita. Yksikään oppinut sitä ei epäile.

Korppeliin. Vaan Kanttori Palovinerus sitä ei toki usko.

Putronius. Kanttori! sepähään jos ei ole mies. Hulluna rupeen vielä tässä teille vilosohviasta puhelemaan. Vaan Nikodemuksen tähden virkan parin todistusta. Ensimmäiseksi, ovat matkustavaiset purjehtiessaan parintuhatta peninkulmaa täältä nähneet toisen taivaan ja toiset tähdet, ja heillä on ollut päivä silloin kun täällä on yö.

Nikodemus. Hurjako te olette, onko teillä enemmän kuin yksi taivas ja maa. Minä olen käynyt Pietarissa, Kuopiossa sekä Oulussa, enkä ole nähnyt muuta kuin yhden ja saman taivaan. Vaan: millainen se toinen todistuksenne olisi?

Putronius. Se on kuun pimeneminen, joka tulee siitä, kun maa sattu aurtngon ja kuun välille ja maan pimiä varjo eli kuvainen lankiaa kuulle, jossa se myös näytäksee ymmyrjäiseksi.

Nikodemus. Ah herra Komsarjus! minua pyörryttää. Onneton hetki, jona vanhempanne laittoivat teitä kouluun.

Korppeliin. Se on jumalattomuutta; saakaamme tänne Kanttori, joka voi jos latinaksi eli greikaksi väittää, että maa Jumalan kiitos vielä on niin littiä kuin tuo kämmeneni. Vaan tuossa tulevat Nikodemuksen emäntä ja tytär.

Kuudes kohtaus.

Petronella. Liisa. Nikodemus. Putronius. Korppeliin.

Petronella. Ah, väyyseni! minua ilahuttaa tavata teitä terveenä.

Liisa. Kultaseni! Anna syliäsi!

Nikodemus. Hiljan hiljaan, lapseni! Välttää vähempiki.

Liisa. Enkö nyt syleileisi kullaistani, kun vuosissa jo en ole nähnyt.

Nikodemus. Ole pois, sanon kerralla, tai kolahtaa.

Liisa (itkien). Johan me olemme julkisesti kihlatut.

Nikodemus. Se on tosi; vaan siihen sitte on tullut vähän liikaa; (Liisa itkee). Lapseni! Kihlatessa hän oli älykäs ja Kristitty niinkuin ihmiset, vaan nyt hän on kerettiläinen ja epä-uskoinen, eikä voi tulla enää langoksemme.

Liisa. Jos ei sen enempää ole isäseni! niin me hyvin tulemme juoneen.

Nikodemus. Ole pois hänestä, sanon.

Petronella. Mitä se on, Komsarjus?

Korppeliin. Se on kyllä hullusti, emäntä; hän tuo epäuskoa kylään; sanoa että maa on ymmyrjäinen, ja sellaisia joita toinen ei julkeisi mainitakkaan.

Nikodemus. Eikö teidän ole sääli noita vanhempianne, jotka niin paljon ovat menettäneet teitä kouluttaissaan?

Petronella. Noh! Kun se ei ole muuta, niin hän rakkaudesta tyttäremme heittää epä-uskonsa ja hänen tähdensä sanoo että maa on littiä.

Liisa. Ah, kultaseni, sano minun tähdeni että se on littiä.

Putronius. Sitä en voi, niin kauvan kuin olen ymmärryksessäni. Enhän minä voi maalle antaa toista muotoa kuin hänellä on. Kaikki teen minä teidän tähdenne, vaan en tätä. Ja muutoin me oppineet emme konsaan erkane luuloistamme, mutta mitä olemme kerran sanoneet niin väitämme viimeiseen pläkki lasimme pisaraan asti.

Petronella. Ukkoseni! kuule, minulle tämä ei vähintäkään näytä niin tärkeälle, jotta siksi purkasimme kaupan.

Nikodemus. Ja minä etsisin eroa jos jo olisivat vihityt.

Petronella. Vaan ompa siihen minullaki sanomista, sillä jos hän on sinun tyttäresi niin on hän minunki.

Liisa (Itkien). Voi, Kultaseni! sano heille jotta se on littiä.

Putronius. Sitä en mitenkään voi.

Nikodemus. Kuule, eukko! Tietäisit, että minä olen talon mies ja hänen isänsä.

Petronella. Sinäki tietäisit, että minä olen talon vaimo ja hänen äitinsä.

Nikodemus. Isän arvelen ainaki enemmän kuin äitin.

Petronella. Ja minä arvelen toisin. Sillä että minä olen hänen äitinsä on epäilemätön; mut jos sinä — — Ei, minä en virka enää mitään.

Liisa (itkien). Voi kultaseni, ettenkö minun tähdeni voisi sanoa että se on littiä?

Putronius. En, lintuseni! *nam contra natura est*. Se on vasten luontoa.

Nikodemus. Mitäkäs sillä sanot, eukko? enkö minä ole niin hyvin hänen isänsä kuin sinä hänen äitinsä? Mitä, Liisa! Enkö ole sinun isäsi?

Liisa. Muuta minä en voi uskoa. Äiti on aina niin sanonut.

Nikodemus. Komsarjus! mitä te arvelette sellaisesta puheesta?

Korppeliin. Minusta se ei näyttäisi ihan mahdottomalle että niin kuin mamseli sano, sillä...

Nikodemus. Nonoh! se välttää; menkäämme kotiin. Muistakaa Antto Puuronen! minun tytärtäni niin kaurvalle etten saa kuin epäuskossanne pysytte.

Liisa (itkien). Ah, kultani! sanokaa että se on littiä.

Nikodemus. Pois, pois, ulos!

(Kaikki vieraat menevät.)

Neljäs Näytelmä.

Ensimmäinen kohtaus.

Putronius (yksinään). Tässä nyt ovat koko illan minua kiusanneet nuo morsiameni vanhemmat, ja itkeneet sekä jotain tehneet saadakseen minua eroamaan luuloistani; Vaan he eivät minua vielä oikein tunne. Ei, vaikka Keisariksi sillä pääsisin, en luopuisi sanastani. Todesti, Elisabethia minä rakastan; vaan hänen tähtensä hyljätä vilosohvian ja luopua siitä kun julkisesti olen päättänyt, ei koskaan tapahdu. Aikaa myöten, toivon muutenki vielä saavani tuon rakkaani. Kun kerran saan enemmän tilaisuutta, tahdon apelleni niin selvästi todistaa epäluulonsa ettei hän pääse mihinkään uskomasta. Vaan tuossapa näen kanttorin ja ryöstövouvin.

Toinen kohtaus.

Korpeliin. Palovinerus. Putronius.

Korppeliin. Herrasensi, Putronius! meillä nyt on ollut paljon työtä teistä.

Putronius. Mitä se olisi?

Korppeliin. Me olemme koetelleet sovitella teidän sekä morsiamenne vanhempia.

Putronius. No! mitä sillä saitte aikoin? Suostuuko Nikodemus?

Korppeliin. Viimenen sanansa meille oli tuo: Kerettiläistä ei heimossamme ole enenkään ollut. Tervehtäkää vaan Antto Puurosta ja sanokaa että minä sekä vaimoni olemme ymmärtäviä ja kunniallisia ihmisiä, jotka ennen väännämme tyttäremme niskat nurin, kuin annamme hänen sellaiselle joka sanoo maan olevan ymmyrjäisen, ja niin tuopi väärää uskoa kylään.

Kanttori. Toella sanoen, täällä on aina pysytty oikiassa uskossa, eikä se kumma siis olekkaan jos Nikodemus teitä ei suatse vävyksensä.

Putronius. Hyvät ihmiset! viekää paljon terveisiä Nikodemukselle, ja sanokaa että hän tekee väärin, kun minua kiusaa luopumaan siitä mitä kerran olen tullut sanoneeksi.

Kanttori. Ei, Herra! Niin vähästä asiasta te jättäsitte rakastettunne? Kaikki ihmiset sillä naurasi.

Putronius. Halvemmat sillä nauravat vaan *kommilitiones*, kumppalini minua ylistävät pilviin asti pysyväisyydestäni.

Kanttori. Pidättekö te sen syntinä sanoa, että maa on littiä eli suikula?

Putronius. Ei! sitä en tee; vaan minä sen luen itselleni häpiäksi että Vilosohvian Majisterina luopua siitä, jota kerran julkisesti olen päättänyt, ja tehdä sellaista joka häpäisisi koko liiton.

Kanttori. Vaan jos joku todistaisi uskonne vääräksi, pidättekö sittenki syntinä luopua siitä?

Putronius. Todistakaa minulle sen vääräys.

Kanttori. Se on minulle helppo. Täällä kylässä on paljon kunnon miehiä: ensiksi on appenne, joka on pelkällä kirjotuksellansa päässyt edes; sitte olen minä kehno, joka olen pitkää 14 vuotta ollut Lukkarina; sitte on tuo Ryöstövouti, ja Jahtvouti, ja Lautamies ja Kylänvanhin ja niin monta muuta toimellista miestä, jotka kaikki ovat rehellisesti virkansa toimittaneet, sekä maksaneet veronsa hyvät sekä pahat ajat.

Putronius. Mitä hiton lörpötöstä se nyt on? Mihin te sillä pääsette?

Kanttori. Nyt olen pääsemäisilläni siihen jota tahdoin sanoa. Kysykää nyt jokaista noita kunnon miehiä ja kuulkaa jos yksikään taipuu siihen, että maa on ymmyrjäinen. Ja koska usiamman puhetta paremmin pitää uskoa kuin yhden ainoan, niin siksi te olette väärässä.

Putronius. Tuokaa koko pitäjään väki tänne väittämään sekä sitä että muita asioita; minä tukkean

jokaisen suun. Sellaisilla ei ole mitään uskoa. Heidän täytyy uskoa sitä mitä minä ja muut sanovat.

Kanttori. Uskoisivatko he senki, jos sanoisitte kuun olevan Hämeen juustoa.

Putronius. Kuinkas muuten. Sanokaa'pas, mitä ihmiset luulevat teistä?

Kanttori. He luulevat minun kunnialliseksi mieheksi ja pitäjään Lukkariksi, niin kuin olenki.

Putronius. Ja minä sanon, se on vale; te olette kukko, sen todistan minä niin hyvin kuin 2 kertaa 2 on 4.

Kanttori. Hiielle sellaiset todistukset. Minä olisin kukko? Hullunako te olette?

Putronius. Sanokaa minulle jotai puollustellaksenne.

Kanttori. Ensimmäiseksi, minä haastan, kukko ei haasta, siksi minä myös en ole kukko.

Putronius. Haasti ei tee mitään. Papekoia myös haastelee eikä sentähän ole ihminen.

Kanttori. Voinpa minä sen muutenki todistaa. Kukolla ei ole ymmärrystä, minulla on ymmärrys, siksi minä en ole kukko.

Putronius. Näyttäkää että teillä on ymmärrys.

Kanttori. Toimitanhan minä mittani aivan hyvästi.

Putronius. Mitkä ovat suurimmat virantoimenne jotka vaativat ymmärrystä.

Kanttori. Minä laulan joka pyhä kirkossa.

Putronius. Kukko laulaa kanssa joka aamu siksi te myös olette kukko.

(Kanttori itkee.)

Korppeliin. Elkkää joutavia itkekö, Kanttori!

Kanttori. Se on, saakeli vie, suuri vale; Minä voin saada koko kylän väen todistamaan, etten ole kukko, etteikä koko suvussain ole ollut muita kun kristityitä ihmisiä.

Putronius. Kun nyt kukolla on kaikinpuolin yhtäläiset toimitukset kuin teillääki, mikä siis estää teidän olemasta kukon? sanokaa se minulle.

(Kanttori taas itkee.)

Korppeliin. Jos ei Kanttori voi tuketa suutanne niin voinhan minä.

Putronius. Antakaas kuulla tietonne.

Korppeliin. 1:ksi sanoo oma tuntuoni että te valehtelette.

Putronius. Ryöstövoudin omatunnolle on vaiis tehdä päätöstä.

Korppeliin. 2:ksi sanon minä, että kaikki mitä sanotte on puto puhasta valetta.

Putronius. Todistakaa se.

Korppeliin. 3:ksi olen minä rehellinen mies, jonka sanaan voidaan luottaa.

Putronius. Mihin hitoille sellaiset todistukset kelpaavat?

Korppeliin. 4:ksi sanon minä, että te haastatte niinkuin suuri koira, ja että teillä olisi kieli leikattava suusta.

Putronius. Vieläkän ei yhtään todistusta.

Korppeliin. Ja 5:neksi tahon minä todistaa, että minä voin puollustaida jos nyrkillä eli miekalla.

Putronius. Minä en rakasta kummaistakaan, vaan suullisesti minä voin todistaa mitä tahansa. Esimerkiksi tahon minä nyt päättää että te olette härkä.

Korppeliin. Päättäkää hitoilla vaan ei sitä.

Putronius. Jos maltatta vaan nyt kuulla todistuksiani.

Korppeliin. Kanttori, läkkäämme pois.

Putronius. Näin minä sen todistan: se joka — (Ryöstövouti huutaa minkä jaksaa ja pitää kättänsä Putroniuksen suulla.) Jos etten nyt suatse kuulla, voitte vasta, millon ja missä halaatte.

Korppeliin. Enkä taho mitään kanssakäymistä sellaisen hurjan keralla.

(Menee ulos Kanttorin keralla.)

Putronius. Noiden kanssa minä voin kiistää kiivastumatta. Toisin se on oppineempain kanssa kiistäissä, niinkuin taanoisen Oppivan joka minun niin kiivastuutti. Vaan tuossa tulevat vanhempani.

Kolmas kohtaus.

Sipri. Elli. Putronius.

Sipri. Poikani! Miksi sellainen itseppäisyys, jolla kaikki ihmiset suututatte? Te olette pilkanneet, kuulen, noitaki hyviä ihmisiä jotka laitoimme sovintoa hieromaan appenne ja teidän välillänne. Mitä hyvää siitä on, tehä ihmisiä kukoiksi ja häriksi?

Putronius. Siksihän minä olen oppinut, siksi päätäni pieksänyt, jotta voin sanoa mitä tahon ja myös sen puollustaa.

Sipri. Minusta näyttää sellainen oppi ihan tarpeettomalle.

Putronius. Pitäkää suunne, ukko!

Sipri. Ethän mieline lyöä vanhempiasi?

Putronius. Jos senki tekisin, niin myös sen puollustaisin koko maailman eessä.

(Menevät itkien ulos.)

Neljäs kohtaus.

Putronius. Jaakko.

Putronius. Minä en luovu sanastani jos hulluksi tulisivat jokainoa, vaan mitäpäsin sinulle Jaakko?

Jaakko. Minulla on herralle kirja.

(Putronius ottaa kirjan ja lukee. Jaakko menee.)

Rakkain ystäväni!

En koskaan olisi luullut voivasi niin pian jättää sen, joka sinua niin monta vuotta vilpittömimmästi on rakastanut. Sen nyt saan sinulle vakuuttaa, että sitä luuloa jotta maa olisi ympyräinen isäni vihaa niin kuin kuolemaa ettei hän koskaan minua suo sinulle, ennenkun suostut muiden ihmisten uskoon. Mitä hyvää sinulle siitä on jos maa on suikula, ympyräinen, eli neliskulmanen? Siksi rukoilen nyt sinua hellän rakkauteni tähden suostumaan samaan uskoon jolla me niin kauvan hyvästi olemme aikoin tulleet. Jos et sitä tee, niin ole vakuutettu, minun täytyvän surra itseni kuoliaksi; koko maailma siitä soimaisi sinua, joka niin tuottaisit kuoleman sinua enemmän kuin omaa sieluansa rakastavaiselle morsiammellesi Elisabeth Nikodemuksen tytär.

Putronius. Oh! Jumalani! tuo kirja minut hellyttää ja panee harhailemaan: yhdellä puolla on Vilosohvia, joka käskee seisomaan, toisella kultani joka syyttää kylmyyttäni ja pysymättömyyttäni. Vaan minä, niin pian luopuisin mietteistäni? ei suinkaan; Mutta tässä tarvis vaatii. Jos tässä en suostu, minä sekä rakastettuni tulemme onnettomiksi. Hän murehtii itsensä kuoliaksi, ja koko maailmat minua siitä syyttää. Jättäsinkö sen joka minua niin monta vuotta on totisesti rakastanut? saattasinko hänelle kuoleman? Ei, sitä en voi: Vaan muista mitä teet, Anttonius! tässä saat näyttää jos olet oikia Vilosohvi. Kuta suurempi vaara, sen suurempi kunniakruunu. Ajattele, mitä kumppalisi sanovat kuullessa ei olevasikaan enää sama Anttonius joka puollustaa mietteensä viimeeseen veripisaraan asti. Jos halvemmat minua syyttävät pysymättömyydestä rakkaudessa, niin oppineet ylistävät minua pilvihin. Se joka häpäisee minua yksille antaa minulle kunniankruunun toisilta. Tämä kiusaus minun siis on voitettava. Minä voitan sen! Minä jo olen sen voittanut. Maa on ymmyrjäinen; sanottu. Jaakko! se kirja kun minulle annoit ei vaikuta minussa mitään. Minä päätän niin kuin ennenki: Maa on ymmyrjäinen, ja se ei koskaan tule littiäksi, niinkauvan kun minun pääni seisoo.

Jaakko. Minäki luulen että maa on ymmyräinen. Mut jos ken minulle antaisi viinaryypyn sanoakseni että maa on suikula, niin minä sanoisin, se on suikula. Sillä minulle se tekee sen saman.

Putronius. Sinulle se on sopivainen, vaan ei Vilosohville, jonka suurin kunto on vihoviimeseen puollustaa sitä, mitä kerran on sanonut. Minä tahdon julkisesti koko pitäjään väen kanssa siitä kiistaa.

Jaakko. Vaan saanko minä herralta vähän kysyä. Jos te kiistassa voitatte, mikä siitä sitte seuraa?

Putronius. Siitä seuraa se, jotta minä saan voiton, ja kunnian pidettää oppineena miehenä.

Jaakko. Herra ei panisi pahaksi, minä kyselen vaan oppiakseni. Minä halaisin tietää, kun herra voittaa kiistassa, jos Kanttori sitte toellaki muuttuu kukoksi?

Putronius. Mitä lörpötöstä! Hän jää yhtäkaikki entiselleen.

Jaakko. Noh! Hänpähään se sitte on voittanutki.

Putronius. Sinullaisesi talonpojan töllön keralla minä en voi ruveta kiistämään: kun osaisit latinaa niin vielä vielä; Minä en ole tottunut suomeksi kiistämään.

Jaakko, Se tahtoo sanoa: Herra on tullut niin oppineeksi, ettei osaa enää äitinkielellä sanoa ajatustansa.

Putronius. Tukkia suusi, kunnoton! minä rupeisin sellaisille selittelemään ajatuksiani? Äsken tahtoi kymmenisten oppineempi kerallani taistella, vaan kuultuani ettei tiennyt mikä *metaphysika* oli, järkiään herkesin äänettä.

Jaakko. Mitäs se sitte merkitsee se *metapyysikka*, vain miten se oli?

Putronius. Kyllä minä sen merkityksen tiedän.

Jaakko. Te itse sen tietänette, vaan etten osaa sitä selittää toiselle. Minä sen siaan voin vähäisen tietoni selittää kelle tahansa.

Putronius. Sinäki varmaan olet oppinut mies, Jaakko! Mitä sinä tiedät?

Jaakko. Vaan jos todistaisin olevani oppineempi teitäki?

Putronius. Senpäs kuulisin.

Jaakko. Joka tärkeimpiä asioita tutkii on oppinein?

Putronius. Se on ihan tosi.

Jaakko. Minä tutkin kyntämistä ja karjan vaalimista, siksi minä olen oppineempi teitä.

Putronius. Karkian talonpojan työn sinä pitäisit tärkeimpänä?

Jaakko. Minä en tiedä, mutta jos me talonpojat ottasimme kynän eli liitupalaisen käteemme ja rupeisimme kuvailemaan paljonko matkaa kuuhun ja aurinkoon on, niin te korkiasti oppineet herrat saisitte huonot joulut vatsoihinne. Te menetätte aikanne kiistellessä, jos maa on ympyräinen, soikia eli neliskulmanen, me sensiaan pyydämme pitää maata siliänä ja kasvavana; eikö meidän oppimisemme siis ole tärkeämpi kuin teidän; ja eikö tuo Nikodemus ole kaiken oppinein koska hän saa tilasta puolta suuremman voiton kun edellisensä, joka luki kaikkia mailman kirjoja päivät halki, ja tilan jätti autioksi?

Putronius. Oh, se on surma ja saatana joka sinusta puhuu. Ja vaikka se kaikki on valetta, niin se kummastuttaa sinulta sellaista kuulla; sano, mistä olet oppinut sellaiset sanat?

Jaakko. Minä en ole kouluja käynyt, mutta ihmiset sanoovat että minulla on hyvä pää. Olenpa jo tehnyt runojaki. Viime tein runon Olli Oluvisesta, joka joi itsensä kuoliaksi; hänen isänsä hukkuu kalastaissa.

Putronius. Millainen se runo oli?

Jaakko. Se alkoi näin:

Tuop on Olli Oluvinen,
Astu jälkiä isonsa.
Isä hukku Humaljärveen,
Olli poika viina kannuun.

Näistä värsyistä maksoi minulle Tuomari 20 kopekkaa kuin lu'in ne hänelle.

Putronius. Runo on kaunis, vaan se on ulkopuolisesti vaillinen. Sillä ei ole oikeata säventä.

Jaakko. Mitä se on?

Putronius. Muutamat värsyt vähän liikkaavat, eli niillä ei ole täysiä jalkoja.

Jaakko. Jalkoja! voi veikkonen, ne ovat muutamissa päivissä kulkeneet halki pitäjään.

Putronius. Sinulla on terävä pää, Jaakko! Soisin että olisit koulutettu; sitte voisit kerallani kiistää. Tule menkäämme.

Viides Näytelmä.

Ensimmäinen kohta.

Luutnantti. Korppeliin. Ryöstövouti.

Luutnantti. Missä, herra komsarjus! voisin tavata sitä miestä? minä halaisin häntä puhutella. Onko hän soria mies?

Korppeliin. Noin jokseenki, ja hänellä on kieli kuin partaveitsi.

Luutnantti. Se ei vahingoita, kun hän muuten on terve ja vahva.

Korppeliin. Hän voipi sanoa mitä ikänsä, ja myös sen puollustaa. Hän todisti ihan selvästi, että Kanttori oli kukko.

Luutnantti. Onko hän hartioilta noin leviänlainen?

Korppeliin. Hän on julma. Hän tekee kaiken kotijoukkonsa lehmiksi, tammoiksi ja hevoisiksi, sekä jälleen ihmisiksi: hän muka kirjoistansa niin todistaa.

Luutnantti. Näyttääkö hän voivan kärsiä?

Korppeliin. Hän myös todisti maan ympyräiseksi.

Luutnantti. Se ei koske minuun; vaan näyttääkö hän urholliselle?

Korppeliin. Hän voisi heittää henkensä yhen puustavin tähden, jonka hän kerran on sanonut.

Luutnantti. Herra Komsarjus! Niin kuin kuulen tulee hänestä aika sotamies.

Korppeliin. Kuinka Luutnantti hänen sotamieheksi saa? Hän on Majisteri.

Luutnantti. Se ei tee mitään. Jos hän tekee ihmisiä lampaiksi, häriksi ja kukoiksi niin minä koettelen kerran tehdä Majisterin sotamieheksi.

Korppeliin. Sen soisinki. Minä nauraisin kuollakseni.

Luutnantti. Olkaa vaan vait, Komsarjus! kun me panemme päämme yhteen niin sellaiset asiat eivät enää ole mahdottomat. Vaan tuossa tulee joku, hänkö se on?

Korppeliin. Niinpä onkin. Minä pistäien ulos, ettei hän minusta rupeisi mitä luulemaan.

Toinen kohta.

Luutnantti ja Putronius.

Luutnantti. Terve tulemastanne kylään.

Putronius. Kiitän nöyryimmästi.

Luutnantti. Minä halusin käydä luonanne, koska täällä muutoin on niin vähän oppineita joiden kanssa puhelisi.

Putronius. Minulle on mieluinen kuulla teidänki oppineeksi. Millon jätitte Akatemian?

Luutnantti. Siitä jo on 10 vuotta.

Putronius. Herra Luutnantti on siis jo vanha Akatemikus. Mitä kieltä te enimmäen harjotitte?

Luutnantti. Minä luin paraita Latinaisia kirjoja, harjoitin luonnon oikeutta ja käytöllistä tiedoitsemista, niin kuin teen vielä nytki.

Putronius. Oi, se on kaikki turhuutta, eikä akatemillista. Ettenkö ensinkään harjottaneet *Philosophiam instrumentalem*?

Luutnantti. En sanottavasti.

Putronius. Niin muodoin etten ole kiistäneetkään.

Luutnantti. En.

Putronius. Oi, onko seki oppiminen? Philosophia on ainoa kunnollinen oppi; muuki voipi olla hyvä, vaan ei oppinut. Se joka on lukenut *Logicam ja metaphysikam* voipi väittää mitä ainetta hyvänsä, jos kohta sitä ei tuntisikkaan. Minä en tiedä mitään jota en voisi väittää. Akatemiassa ei ole ollut yhtään taistelua eli väitöstä jossa en minä olisi ollut vastustajana.

Luutnantti. Minä kuulin sanottavan herran voivan väittää senki, jotta lasten velvollisuus on lyödä vanhempiansa. Minulle se näyttäisi ihan mahdottomalta.

Putronius. Jos sen olen sanonut, olen minä mies sen puollustamaanki.

Luutnantti. Minä lyön 10 ruplan vedon, ettette sitä voi.

Putronius. Minä voin panna 10 ruplaa sitä vastaan.

Luutnantti. Sanottu! Antakaas nyt kuulla.

Putronius. Ketä enimmäen rakastetaan, sitä myös enimmäen lyödään; Vanhempia rakastetaan enimmäen; siksi heitä myös pitää lyötämän. Eli toisin: Mitä olen toiselta saanut, se pitää samalla mitalla takaisin annettaman. Minä olen lapsena vanhemmiltani saanut selkääni; siksi pitää minun myös heille antamaan selkään. Eli — — —

Luutnantti. Nonoh? jo se välttää! Te olette voittaneet vedon. Tuossa on 10 ruplaane.

Putronius. Noh! Eihän se liene teidän totenne, herra Luutnantti. Minä en tahdo teiltä mitään rahaa.

Luutnantti. Siitä etten mihinkään pääse. Minä vannon teidän täytyy se ottaa.

Putronius. Noh! minä otan sen sitte, etten tekisi teitä valapatoksi.

Luutnantti. Mut jos nyt minäki koettelin tehdä jotai teistä; esim., minä teen teidän sotamieheksi.

Putronius. Se on helppo, kaikki oppineet ovat hengelliset sotiat.

Luutnantti. Ei, minä todistan että te olette ruumillinenki sotia. Se joka on ottanut käsirahan on pestattu sotamies. Te olette sen tehneet; siis —

Putronius. *Nego minorem*; se ei ole tosi.

Luutnantti. *Probo minorem*, te olette ottaneet 10 ruplaa pestiä käteenne.

Putronius. Mutta —

Luutnantti. Ei yhtään muttaa; te oletta sotamies.

Putronius. Vaan *distinguendum est* — — —

Luutnantti. Mitä joutavata; kontrahti on tehty ja pesti on kädessäanne.

Putronius. Mutta eroitus on *inter contractum verum et* — — —

Luutii. Kielättekö te saaneenne minulta 10 rupilaa?

Putronius. Vaan siinä on eroitua *distinguendum est* saamisen ja saamisen välillä.

Luutnantti. Tule pois, kampraatti, paikalla saat munteringin päällesi.

Putronius. Tuoss' on 10 rupilaanne takaisin. Ja ken teille todistaa minun ottaneeni rahojanne?

Kolmas kohtaus.

Korppeliin. Kapraali Niilo. Putronius. Luutnantti.

Korppeliin. Minä todistan nähneeni teidän Luutnantilta ottaneen käsirahan.

Niilo. Ja minä.

Putronius. Mutta miksi otin ma sen rahan? sillä on eroitus — —

Luutnantti. Mitä tyhjää; Niilo! jää tänne, kunnes minä haen munteringin.

Putronius. Hoi! väkivaltaa!

Niilo. Jos et ole vait, sinä koira, syöksen pajonetin vatsaasi. Eikö hän ole pestattu, herra komsarjus?

Korppeliin. Kyllä se totta on.

Luutnantti. Kas niin! kiirusti musta mekko päältä pois, ja harmaa punakaulus siaan. (Putronius itkee, toisten munterinkiä puकेissa). Oi, kun se näyttää pahalle sotamiehen itkeä, paljon parempihan sinä nyt olet kuin ennen. Opasta häntä hyvästi, Kaprali Niilo! Se on oppinut mies, vaikka hän ekseringissä vielä on heikko.

(Kaprali Niilo pukee munteringin, opastaa ja lyöpi)

Neljäs kohtaus.

Luutnantti. Niilo. Putronius.

Luutnantti. Noh Niilo, oppiiko hän ekseringin?

Niilo. Kyllähän se oppii, vaan se on sellainen koira, jotta se sietää vähän väliä pieksämistä.

Putronius (itkien). Armollinen herra, armahtakaa minua! Minun huono terveyteni ei siedä sellaista menetystä.

Luutnantti. Ensiksestä se tuntuu vaikiaille. Vaa kun kerran hyvästi saat selkääsi, niin viimein se ei paljon koskekkaan.

Putronius (itkien). Oh! Jos en koskaan olisi koulutettu, niin en tähänkään onnettomuuteen olisi sattunut.

Luutnantti. Se vasta on alkua? kunhan kerran olet muutaman sata paria saanut vitsoja selkääsi, niin tästä et ole milläsikään.

(Putronius itkee.)

Viides kohtaus.

Nikodemus. Petronella. Liisa. Sipri. Elli. Luutnantti.

Putronius, Kaprali.

Nikodemus. Tiedättekö sen varmasti?

Sipri. Ihan varmasti! Ryöstövouti äsken ikään sanoi sen minulle. Voih! voih! nyt minua säälistää.

Nikodemus. Kun saisimme hänen oikiaan uskoon, minä lunastaisin hänen takaisin.

Liisa (tulee ulkoa). Voi minua poloista!

Nikodemus. Ole parkumatta tyttäreni, sillä et voita mitään.

Liisa. Voi isä kultani! jos te olisitte niin rakastuneet, etten kieltäisi minua parkumastakaan.

Nikodemus. Hyi! tyttölapsen on häpiä niin näyttäidä. Vaa tuossahan tuo onkin; Antto Puuronen! no mitenkä nyt on olo?

Putronen. Voi, herra Nikodemus kulta, minä olen tullut sotamieheksi.

Nikodemus. Niin, se on toista, kuin tehdä ihmisiä häriksi ja Lukkaria kukoiksi.

Putronius. Voih minä poloinen! Nyt minä kadun ennistä hulluuttani, vaan se on myöhään.

Nikodemus. Kuulkaa, ystävä! Jos lupaatte hylätä entisen hurjuutenne, eikä saattaa riitoja ja väitöksiä maahan, niin lupaan minä tehdä mitä voin teidän lunastukseksi.

Putronius. Oh! Minä en ole parempaa ansainnut, joka olen uhannut lyödä vanhempianiki. Vaan jos minun tahtoisitte tästä pelastaa, niin minä vannon parantaa elämäni, ja ruveta johonki ammattiin, eikä ketään häväistä väitöksilläni.

Nikodemus. Odottele, minä puhuttelen Luutnanttia. Kuulkaa, herra Luutnantti, Te olette aina olleet meille hyvä ystävä. Tuo jonka olette nyt sotamieheksi pestanneet, on ainoan tyttäreni sulhanen, jota se sydämmellisesti rakastaa. Laskekaa hän jälle vallolleen. Minä maksan teille 100 rupilaa hänestä. Ensimmäinen olin minäki iloinen, jotta hän niin tuli rangaistuksi. Mutta nyt kun hän on vahvasti luvannut hylätä entisen tylyytensä ja parantaa elämänsä, niin olen häntä ruvennut jälle säälimään.

Luutnantti. Herra Nikodemus! kaikki mitä olen tehnyt on hänen hyväksensä. Tiettyä hänen tyttärensä sulhaseksi olen teidän tähtenne näyttänyt hänelle kovuuttani saadakseni hänen tunnustamaan vikansa. Tulkoon nyt tänne. — Kuulkaa ystävä! Vanhempanne ovat paljon kuluttaneet saadakseen teistä kunnian ja turvan vanhuudessansa. Vaan te lähettä viisaana kotoa ja tulette löyhkönä takaisin, ja saatatte koko kylän raivoon kummallisilla väitöksillänne; Jos ne ovat opin hedelmät, niin voisivat hitoilla olla kaikki kirjat maailmasta. Minulle näyttää kaikki, mitä koulussa olisi opittava, olevan ihan vastahakaista sille mitä te vauhkoilette, ja että oppinut mieli pitäisi tunnettaman lauhkeudestansa, siviältä ja sopuisalta puheeltansa muista vähemmin oppineista. Sillä oikia tieto ja oppi neuvoo meidän enemmän estelemään ja sammuttamaan torasuutta, ja hylkäämään luulomme ja väitteemme niin pian kun halvinki meille todistaa niiden vääryyden. Vilosohvian ensimmäinen käsky on, tunne itsesi, ja kuta enemmän joku sitä on aprikoinut, sen vähemmin hän kiittää itsiänsä, sen enemmän hän löytää vielä tarvitsevansa oppia. Mutta te teette viisauden opin tappelukeinoksi ja pidätte sen viisaana joka koreilla puheilla ja sanallaskuilla voipi vääntää totuuden nurin, ja selvittää oman puolensa. Sillä te tuletta kaikilta vihatuksi. Se on siis teille paras, että tästälähin unoutatte kaikki mitä tähän asti olette uurastaneet, ja haette itsellene jonku ammatin jotta voitte ansaita elatuksenne, eli jos harjotattaki oppia, sitä rupeisitte tekemään järkiään toisella tavalla kuin tähän asti!

Putronius. Oh, hyvä herra! Minä koen nyt seurata neuvojanne, ja pyrin tästä lähin muuttaa elämäni.

Luutnantti. Hyvä! Te nyt pääsette jälleen irti, kun vaan lupaatte sen sekä omille että morsiammenne vanhemmille, ja rukoilette heiltä anteeksi.

Putronius. Nöyrimmästi ja vesillä silmin rukoilen nyt teitä kaikkia unohtamaan rikokseni, ja lupaan tästedes muuttaa elämäni, hyljäten koko entisen pahan tapani joka minun on saattanut tällaiseen tilasuuteen, seuraten tuon kunnan ja oppineen miehen neuvoja jota aina, lähinä vanhempiani, olen arvossa pitävä.

Nikodemus. Niin vävyseni, etten sitte enää päätä olevan maankaan ympyräisen; sillä se asia minua on paljon huolituttanut.

Putronius. Hyvä appiseni! Minä sitä en tästedes väitä. Mutta sen tahdon vaan sanoa että kaikki oppineet jo ovat siitä luulosta että maa on ympyräinen.

Nikodemus. Ahaa — herra Luutnantti, tehkää hän jälleen sotamieheksi, kunnes maa tulee littiäksi.

Liisa. Sano jo sulhaseni että se on littiä.

Putronius. Appiseni! Maa on niin littiä kuin kakkara. Tyydyttekö siihen?

Nikodemus. Kas niin! olkamme nyt ystävät; nyt saatte tyttäreni. Tulkaa nyt kaikki meille, ja juokaamme siellä sovinnot. Herra Luutnantti kunnioitasi meitä myös tulollansa.

(Menevät ovesta.)

Loppu.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ANTONIUS PUTRONIUS ELI ANTTO PUURONEN:
ILVEILYS VIIDESSÄ NÄYTELMÄSSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in

the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the

requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR

INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.